

Hiru ikasleen abentura

ARTHUR CONAN DOYLE

BOOKTEGI

Guztion liburuak, guztiontzat

booktegi.eus

ARTHUR CONAN DOYLE

Hiru ikasleen abentura

Itzulpena: Uxue Lekanda

Zuzenketa: Saioa Gomez

Maketazioa: Mikel Bustinza

1895. urtean, azaldu beharrik ez dudan hainbat gertakarien ondorioz, Sherlock Holmes jauna eta biok aste batzuk eman genituen unibertsitate-hiri handi batean, eta denbora horretan bertan gertatu zitzaigun orain kontatzera noan abentura txiki baina irakasgarria. Begi-bistakoa izango da irakurleari gaizkilea zehatz-mehatz identifikatzen lagunduko liokeen edozein xehetasun desegoki eta iraingarria litzatekeela. Hain mingarria den eskandalu bat agian desagertzen uztea komeni da. Hala ere, behar bezalako zuhurtziaz, gertakaria bera deskriba daiteke, nire adiskidea aipagarria izan zen ezaugarri horietako batzuk erakusteko balio baitu. Nire kontakizunean saiatuko naiz gertaerak leku jakin batera mugatuko lituzketen edo tartean dauden pertsonen arrastorik emango luketen terminoak saihesten.

Garai hartan, altzariz hornitutako ostatu batean bizi ginen, liburutegi baten ondoan. Bertan, Sherlock Holmes ikerketa neketsu batzuk egiten ari zen ingeles zaharreko agiriei buruz — ikerketek emaitza harrigarriak eman zituztenez, etorkizunean nire kontakizun baten gaia izan daitezke. Han bertan, arratsalde batean, ezagun baten bisita jaso genuen: Hilton Soames jauna, St. Luke's College-ko tutore eta irakaslea. Soames jauna gizon altua eta argala zen, izaera urduri eta erraz aztoratzen zena. Beti jakin izan dut bere jokabidean ezinegona zuela, baina kasu honetan hain aztoratuta zegoen, non argi baitzegoen zerbait oso ezohikoa gertatu zela.

“Espero dut, Holmes jauna, zure denbora baliotsutik ordu batzuk eskaini ahal izatea. Gertaera mingarri bat izan dugu St. Luke's-en, eta egia esan, zu hiri honetan egon izan ez bazina, ez nuke jakingo zer egin behar nuen.”

“Oraintxe bertan oso lanpetuta nago eta ez dut distrakziorik nahi,” erantzun zuen nire lagunak. “Hobe zenuke poliziaren laguntza eskatzea.”

“Ez, ez, jaun maitea; hori guztiz ezinezkoa da. Behin legea martxan jartzen denean, ezin da atzera gelditu, eta kasu honetan, unibertsitatearen ospea dela eta, eskandalu bat saihestea ezinbestekoa da. Zure diskrezioa zure gaitasuna bezain ezaguna da, eta zu zara munduan lagun nazakeen pertsona bakarra. Arren eskatzen dizut, Holmes jauna, ahal duzuna egiteko.”

Nire lagunaren umorea ez zen hobetu Baker Street-eko giro atseginetik urrundu zenetik. Bere koaderno, produktu kimiko eta bere ohiko nahaste atseginik gabe, gizon deserosoa bihurtu zen. Sorbaldak altxatu zituen nahi gabeko onarpen batekin, eta gure bisitariak, presaka eta keinu biziekin, bere istorioa kontatzen hasi zen.

“Azaldu behar dizut, Holmes jauna, bihar Fortescue beka lortzeko azterketaren lehen eguna dela. Ni aztertzaileetako bat naiz. Nire gaia grekoa da, eta lehen proba grekozko testu baten itzulpena da, hautagaiak aurretik ikusi ez duena. Testu hori azterketa-orrian inprimatuta dago, eta, noski, abantaila handia litzateke hautagai batek aurretik prestatzeko aukera balu. Horregatik, kontu handiz gordetzen da azterketa sekretua.

Gaur, hirurak aldera, paper honen probak inprimategitik iritsi dira. Ariketa Thucydides-en kapitulu erdi bat da. Arretaz irakurri behar izan dut, testuak erabat zuzena izan behar baitu.

Laurak eta erdietan oraindik ez nuen lana amaituta. Hala ere, lagun baten gelan tea hartzera joateko hitz emana nuen, eta, beraz, probak nire mahai gainean utzi nituen. Ordubete pasatxo egon nintzen kanpoan.

Badakizu, Holmes jauna, gure unibertsitateko atek bikoitzak direla — barruan oihalez estalitako ate berde bat eta kanpoan haritzezko ate sendo bat. Nire kanpoko atearengana hurbiltzean, harrিতa geratu nintzen giltza bertan ikusita. Une batez pentsatu nuen nire giltza bertan utzi nuela, baina poltsikoa ukitzean konturatu nintzen nirea ondo nuela. Nik nekiela kopia bakarra nire zerbitzari Bannister-ena zen; hamar urte daramatza nire gela zaintzen eta bere zintzotasuna ez dago zalantzan jartzerik. Ikusi nuen giltza benetan berea zela; nire gelara sartu zen ea tea nahi nuen galdetzera, eta arduragabe kanpora irtetean giltza atean utzi zuen. Nire gelara egindako bisita nik irten eta minutu gutxira gertatu behar izan zen. Beste edozein egunetan haren ahanztura ez zen garrantzitsua izango, baina egun honetan ondorio larriak izan ditu.

Nire mahaiari begiratu bezain laster ohartu nintzen norbaitek nire paperak arakatu zituela. Proba hiru orri luzeetan zegoen. Nik denak batera utzi nituen. Orain, ordea, bat lurrean zegoen, beste bat leiho ondoan dagoen mahai txikian, eta hirugarrena nik utzitako tokian zegoen.

Holmes lehen aldiz mugitu zen.

“Lehenengo orria lurrean, bigarrena leihoan, hirugarrena zuk utzitako lekuan,” esan zuen.

“Bai, Holmes jauna. Harrিতa naukazu. Nola jakin dezakezu hori?”

“Jarraitu, mesedez, zure kontakizun interesgarria.”

“Une batez pentsatu nuen Bannisterrek barkatu ezin den ausardia hartu zuela nire paperak aztertzeko. Baina berak irmoki ukatu zuen, eta ziur nago egia esaten ari zela. Beste aukera zen norbaitek, ateko giltza ikusita eta ni kanpoan nengoela jakinda, barrura sartu eta paperak aztertu izana. Diru kopuru handia dago jokoan, beka oso baliotsua baita, eta printzipiorik gabeko pertsona batek arriskua hartu lezake bere kideen gainetik abantaila lortzeko.”

“Bannister oso aztoratuta geratu zen gertakariarekin. Ia konortea galdu zuen paperak ukitu zituztela baieztatu zenean. Brandy apur bat eman nion eta aulki batean erdi ahulduta utzi nuen, nik gela arretaz aztertzen nuen bitartean. Laster ohartu nintzen intrusoak beste arrasto batzuk ere utzi zituela, paperak nahasita egoteaz gain. Leihoko mahaietan, zorrozten ari zen arkatzen baten zatiak zeuden. Gainera, berun-mutur hautsi bat ere han zegoen. Argi zegoen gaizkileak presa handian kopiatu zuela azterketa, arkatzari punta hautsi zitzaioela, eta berriro zorroztu behar izan zuela.”

“Bikaina!” esan zuen Sherlock Holmesek. Kasuak gero eta gehiago interesatzen hasi ahala, bere umore ona berreskuratzen ari zen. “Zortea zure alde izan da.”

“Hori ez da guztia. Idazmahai berri bat daukat, larru gorri finez estalia. Zin egiteko prest nago, baita Bannister ere, leuna eta orbanik gabea zegoela. Orain hiru bat zentimetroko ebaki garbi bat aurkitu dut bertan —ez marradura huts bat, benetako ebakia baizik. Eta ez hori bakarrik: mahai gainean masa beltzeko bola txiki bat aurkitu nuen, edo buztinezkoa, barruan zerrautsaren antzeko pikortxoekin. Ziur nago arrasto horiek paperak arakatu zituen gizonak utzi zituela. Ez zegoen oinatzik, ezta haren nortasunari buruzko beste frogarik ere. Ez nekien zer egin, erabat galduta nengoen, eta bat-batean zu herrian zinela bururatu zitzaidan; horregatik etorri naiz zuzenean zuregana, auzia zure esku uzteko. Mesedez, lagundu iezadazu, Holmes jauna! Ikusten duzu nire dilema: gizona aurkitu behar dut, edo, bestela, azterketa atzeratu beharko da paper berriak prestatu arte. Baina hori ezin da azalpenik eman gabe egin, eta horrek eskandalu izugarria ekarriko luke, unibertsitate osoaren izena zikinduz. Nire nahirik handiena kontu hau isilean eta diskrezioz konpontzea da.”

“Pozik aztertuko dut auzia eta ahal dudan aholkurik onena emango dizut,” esan zuen Holmesek, altxatu eta berokia janzten zuen bitartean. “Kasuak badu interesa. Paperak jaso ondoren, inor izan al da zure gelan?”

“Bai; Daulat Ras izeneko gazte bat, nire eskailera berean bizi den ikasle indiar bat. Azterketari buruzko xehetasun batzuk galdetzera sartu zen.”

“Azterketa horretan aurkezten dena?”

“Bai.”

“Eta paperak zure mahai gainean zeuden?”

“Nire ustez, bilduta zeuden.”

“Baina azterketa-paperak zirela antzeman zitekeen?”

“Baliteke.”

“Beste inor egon al da zure gelan?”

“Ez.”

“Inork bazekien probak han egongo zirela?”

“Inork ez, inprimatzaileak izan ezik.”

“Eta Bannisterrek bazekien?”

“Ez, noski ezetz. Inork ez zekien.”

“Non dago Bannister orain?”

“Oso gaizki zegoen, gajoa. Aulki batean erdi konortetik gabe utzi nuen. Presaka nenbilen zugana etortzeko.”

“Atea irekita utzi duzu?”

“Lehenik paperak giltzapean utzi ditut.”

“Orduan, Soames jauna, honela laburbiltzen da guztia: ikasle indiarrek paperak zer ziren igarri ez bazuen, haiek manipulatu zituen pertsonak kasualitatez topatu zituen, han zeudela jakin gabe.”

“Hala iruditzen zait.”

Sherlock Holmesek irribarre enigmatiko bat egin zuen.

“Tira,” esan zuen, “goazen bertara. Hau ez da zure ohiko kasuetako bat, Watson —mentala da, ez fisikoa. Ongi da, etorri nahi baduzu. Orain, Soames jauna —zure esanetara nago!”

Gure bezeroaren egongelak leiho luze, baxu eta saretsu bat zuen, unibertsitate zaharreko patio liken-tindatu batera ematen zuena. Arku gotikodun ate batek harrizko eskailera higitu batera zeraman. Beheko solairuan tutorearen gela zegoen. Gainean hiru ikasle bizi ziren, bana solairu bakoitzean. Iluntzen hasia zen tokira iritsi ginenean. Holmes gelditu eta arreata handiz begiratu zion leihoari. Gero hurbildu zen eta, behatz-puntetan jarrita eta lepoa luzatuta, gelaren barrura begiratu zuen.

“Atetik sartu behar izan du. Ez dago beste sarbiderik, kristal-oihal hori izan ezik,” esan zuen gure gidari adituak.

“Ene bada!” esan zuen Holmesek, eta irribarre berezi batekin begiratu zion gure lagunari. “Bada, hemen gehiago ikasteko ezer ez badago, hobe dugu barrura sartu.”

Irakasleak kanpoko atea ireki eta gelara eraman gintuen. Sarreran gelditu ginen, Holmesek alfonbra aztertzen zuen bitartean.

“Beldur naiz hemen ez dagoela arrastorik,” esan zuen. “Egun hain lehorrean, ia ezinezkoa da zerbait aurkitzea. Zure zerbitzaria hobeto dagoela dirudi. Aulkian utzi zenuen, ezta? Zein aulkian?”

“Leiho ondoan dagoen hura.”

“Ulertzen dut. Mahai txiki honen ondoan. Orain sartu zaitezket. Alfonbrarekin amaitu dut. Azter dezagun lehenik mahai txikia. Gertatutakoa oso argia da: gizonak sartu eta erdiko mahaitik paperak hartu zituen, orriz orri. Leiho ondoko mahaira eraman zituen, handik patioa zaindu zezakeelako zu itzultzen zinen ikusteko, eta horrela garaiz ihes egin.”

“Izan ere, ezin zuen hori egin,” esan zuen Soamesek, “ni alboko atetik sartu bainintzen.”

“A, hori ona da! Edozein kasutan, hori zen bere asmoa. Erakuts iezazkidazu hiru paperzerrendak. Hatz-markarik ez... ez, ez dago! Ondo da, hau eraman zuen lehenik eta kopiatu egin zuen. Zenbat denbora beharko luke hori egiteko, laburdura guztiak erabilita? Ordu laurden bat, gutxienez. Ondoren, alde batera bota eta hurrengoa hartu zuen. Horretan ari zela, zure itzulerak presaka ihes egitera behartu zuen —hain presaka, non ez baitzuen astirik izan paperak bere lekuan jartzeko. Ate nagusitik sartzean ez zenuen eskaileran korrika zebilen inor entzun?”

“Ez, ezin dut esan entzun nuenik.”

“Bada, hain azkar idatzi zuen, non arkatzari punta hautsi baitzion, eta, zuk ikusten duzun bezala, berriro zorroztu behar izan zuen. Hau interesgarria da, Watson. Arkatz hori ez zen arrunta. Ohiko tamaina baino handiagoa zen eta mina bigunekoa; kanpoko kolorea urdin iluna, fabrikatzailearen izena zilarrezko letrekin inprimatua, eta geratzen den zatiak lau zentimetro inguru baino ez ditu. Bilatu horrelako arkatz bat, Soames jauna, eta zure gizona aurkituko duzu. Eta gehitzen badut laban handi eta oso kamuts bat duela, laguntza gehigarria duzu.”

Soames jauna nahiko harrিতuta geratu zen informazio uholde horrekin. “Beste puntuei jarrai diezaieket,” esan zuen, “baina egia esan, luzeraren kontu horrekin...”

Holmesek egur-ezpal txiki bat erakutsi zuen, "NN" letrak zituena eta ondoren tarte garbi bat.

“Ikusten duzu?”

“Ez, beldur naiz oraindik ez dudala...”

“Watson, beti egin dizut injustizia bat. Badira beste batzuk ere. Zer izan daiteke 'NN' hori? Hitz baten amaiera da. Badakizu Johann Faber dela arkatz fabrikatzaile ohikoena. Ez al dago argi 'Johann' izenaren ondoren normalean geratzen den zatia dela hemen dagoena?” Mahai txikia argi elektrikoaren kontra jarri zuen. “Espero nuen papera mehea balitz, haren arrastoren bat gainazal leun honetan agertzea. Ez, ez dut ezer ikusten. Ez dut uste hemen gehiago ikasteko ezer dagoenik. Orain, erdiko mahaia. Bola txiki hau, suposatzen dut, zuk aipatu duzun buztin beltz eta itsaskor hura dela. Piramide itxura du eta barrutik hustuta dago. Zuk esan bezala, zerrauts-aleak diruditen zatiak ditu. Benetan interesgarria. Eta ebakia —benetako urradura bat da. Hasieran marradura mehe bat zen, eta gero zulo bihurtu zen. Oso eskertuta nago nire arreta kasu honetara erakartzeagatik, Soames jauna. Ate horrek nora darama?”

“Nire logelara.”

“Sartu al zara bertan gertatutakoaz geroztik?”

“Ez; zuzenean joan naiz zure bila.”

“Gustatuko litzaidake begiratu bat ematea. A ze gela atsegin eta zaharkitua! Mesedez, itxaron une bat zorua aztertu arte. Ez, ez dut ezer ikusten. Eta gortina hau? Arropak bertan zintzilikatzen dituzu. Norbait gelan ezkutatzera behartuta egongo balitz, hor egin beharko luke, ohea baxuegia eta armairua estuegia baitira. Inor ez dago han, ezta?”

Holmesek gortina ireki zuenean, haren jarrera zurrun eta erneagatik ohartu nintzen egoera arriskutsu baterako prest zegoela. Egia esan, gortinak ez zuen ezer berezirik agerian utzi: arropa batzuk besterik ez, kakoetan zintzilik. Holmesek buelta eman eta bat-batean lurrera makurtu zen.

“Aizu! Zer da hau?” esan zuen.

Buztin beltzeko piramide txiki bat zen, egongelako mahai gainean aurkitutakoaren berdina. Holmesek esku-ahurrean hartu eta argi-pean erakutsi zuen.

“Badirudi zure bisitariak arrastoak utzi dituela logelan ere, Soames jauna.”

“Zer egin nahi zuen hemen?”

“Nahiko argi dago. Ustekabeko bide batetik itzuli zinen, eta ez zion denborarik eman zu sartu aurretik ohartzeko. Zer egin zezakeen? Bere burua salatuko zuen guztia hartu eta zure logelara sartu zen korrika ezkutatzera.”

“Jainkoa, Holmes jauna! Esan nahi al didazu Bannisterrekin gela honetan hitz egiten ari nintzen bitartean gizona hemen preso genuela, jakin izan bagenu?”

“Hala interpretatzen dut nik.”

“Baina, Holmes jauna, bada beste aukera bat. Nire logelako leihoa ikusi al duzu?”

“Bai: sare-lana duen leihoa, hiru panel dituen, eta horietako bat gizon bat sartzeko modukoa.”

“Hori da. Eta patioaren angelu batean dagoenez, ez da erabat ikusgai. Gizon hori hortik sartu zitekeen, logelatik igarotzean arrastoak utzi, eta azkenik, atea irekita aurkitzean, hortik ihes egin.”

Holmesek buruarekin ezetz egin zuen, pazientzia galduz.

“Izan gaitezen praktikoak,” esan zuen. “Hiru ikasle bizi dira eskailera honetan eta zure ate ondotik pasatzen dira, ezta?”

“Bai.”

“Eta hirurak aurkezten dira azterketa honetara?”

“Bai.”

“Ba al duzu arrazoirik horietako bat besteak baino gehiago susmatzeko?”

Soamesek zalantza egin zuen.

“Oso galdera delikatua da,” esan zuen. “Zaila da norbait susmatzea frogarik ez dagoenean.”

“Azaldu niri susmo horiek. Frogei nik begiratuko diet.”

“Orduan, hitz gutxitan azalduko dizut hemen bizi diren hiru gizonen izaera. Beheko solairukoa Gilchrist da, ikasle eta kirolari bikaina; errugbi eta kriket taldeetan jokatzen du, eta sariak lortu ditu hesi-lasterketan eta luzera-jauzian. Gizon sendo eta jatorra da. Bere aita Sir Jabez Gilchrist ezaguna izan zen, zaldi-lasterketetan bere burua hondatu zuena. Nire ikaslea oso pobre geratu da, baina langilea eta arduratsua da. Etorkizun ona du.”

“Bigarren solairuan Daulat Ras bizi da, indiarra. Gizon isila eta enigmatikoa da, indiar gehienak bezala. Ondo moldatzen da ikasketetan, nahiz eta grekoa bere ahulgunea izan. Pertsona egonkorra eta metodikoa da.”

“Goiko solairukoa Miles McLaren da. Mutil bikaina da lan egin nahi duenean —unibertsitateko adimenik argienetako bat—, baina pertsona aldakorra, arduragabea eta printzipiorik gabea da. Ia kanporatu egin zuten karta-eskandalu baten ondorioz lehen urtean. Kurtso osoan ez du ezer egin, eta beldurrez begiratzen dio azterketari.”

“Orduan, bera da susmatzen duzuna?”

“Ez naiz ausartzen hain urrutira joaten. Baina hiruretatik bera da, beharbada, aukera gehien dituen.”

“Ulertzen dut. Orain, Soames jauna, hitz egin dezagun zure zerbitzariarekin, Bannisterrekin.”

Gizon txiki bat zen, aurpegi zurbila, bizarra kendua eta ile grisa zuena, berrogeita hamar urte ingurukoa. Oraindik ere bere bizitzako errutina lasaia hautsi izanaren ondorioak jasaten zituen. Aurpegi potoloa urduritasunarekin dardarka zuen, eta hatzak ezin gelditu.

“Kasu hau ikertzen ari gara, Bannister,” esan zuen bere nagusiak.

“Bai, jauna.”

“Ulertzen dudanez,” esan zuen Holmesek, “giltza atean utzi zenuen?”

“Bai, jauna.”

“Ez al da oso arraroa hori egitea paper garrantzitsu horiek barruan zeuden egunean?”

“Oso zoritxarrekoa izan zen, jauna. Baina beste batzuetan ere gertatu izan zait.”

“Noiz sartu zinen gelara?”

“Lau t’erdietan inguru. Hori da Soames jaunaren tearen ordua.”

“Zenbat denbora egon zinen?”

“Bera ez zegoela ikusi nuenean, berehala alde egin nuen.”

“Begiratu al zenituen mahai gaineko paperak?”

“Ez, jauna; ez, inola ere ez.”

“Nola utzi zenuen giltza atean?”

“Te-erretilua neukan eskuetan. Geroago jasotzera itzuliko nintzela pentsatu nuen, eta ahaztu egin zitzaidan.”

“Kanpoko atea badu itxiera automatikorik?”

“Ez, jauna.”

“Orduan, atea irekita egon zen denbora guztian?”

“Bai, jauna.”

“Gelan zegoen edonor irten zitekeen?”

“Bai, jauna.”

“Soames jauna itzuli eta deitu zizunean, oso aztoratuta zeunden?”

“Bai, jauna. Inoiz ez da horrelakorik gertatu hemen nagoen urte guztietan. Ia konortea galdu nuen.”

“Ulertzen dut. Non zeunden gaizki sentitzen hasi zinenean?”

“Non nengoen? Hemen bertan, ate ondoan.”

“Hori bitxia da, zeren izkinako aulki hartan eseri baitzinen. Zergatik igaro zinen beste aulki guztien aurretik hara joateko?”

“Ez dakit, jauna. Ez zidan axola non eseri.”

“Egia esan, ez dut uste jabetzen zenik, Holmes jauna. Oso gaizki zegoen —zurbil-zurbil—.”

“Hemen geratu zinen nagusiak alde egin zuenean?”

“Minutu bat edo bi bakarrik. Gero atea giltzatu eta nire gelara joan nintzen.”

“Nor susmatzen duzu?”

“A, ez nintzateke ausartuko hori esatera. Ez dut uste unibertsitate honetan horrelako ekintza batez baliatzeko gai den jaunik dagoenik. Ez dut sinesten.”

“Eskerrik asko; nahikoa da,” esan zuen Holmesek. “A, gauza bat gehiago. Ez al diezu ezer esan hiru jaun horiei ezer gaizki doala?”

“Ez, jauna; hitzik ere ez.”

“Ez al dituzu ikusi?”

“Ez, jauna.”

“Oso ondo. Orain, Soames jauna, paseo bat emango dugu patioan, nahi baduzu.”

Hiru leiho-karratu horixkak iluntasunean argituta zeuden.

“Zure hiru txoriak habietan daude,” esan zuen Holmesek, gora begiratzuz. “Aupa! Zer da hori? Horietako bat ez dago batere lasai.”

Ikasle indiarra zen; haren itzal iluna bat-batean agertu zen pertsianaren atzean. Bere gelan gora eta behera zebilen azkar.

“Bakoitzari begirada bat botatzea gustatuko litzaidake,” esan zuen Holmesek. “Posible al da?”

“Oso erraza da,” erantzun zuen Soamesek. “Gela hauek oso zaharrak dira eta ohikoa da bisitariak ikustea. Zatozte, nik neuk erakutsiko dizkizuet.”

“Izenik ez, mesedez!” esan zuen Holmesek, Gilchristen atea jo genuenean. Gizon gazte altu, ile-hori eta argal batek ireki zigun atea. Barruan Erdi Aroko arkitekturako pieza bitxiak zeuden. Holmes horietako batekin hain liluratuta geratu zen, non bere koadernoan marrazten hasi baitzen; arkatzari punta hautsi zion, ostalariari beste bat eskatu behar izan zion, eta azkenik labana bat ere bai berea zorrozteko. Gauza bera gertatu zitzaion ikasle indiarren gelan — gizon isil eta sudur-kakoduna, mesfidantzaz begiratzen ziguna—. Hirugarren gelan bakarrik egin zuen bisitak porrot. Kanpoko atea ez zen irekitzen, eta barrutik irain-sorta besterik ez zen entzuten: “Ez zait inporta nor zareten! Zoazte pikutara! Bihar azterketa daukagu eta ez dut inork gogaitzerik nahi!”

“Gizon zakarra,” esan zuen gure gidariak, haserrez gorrituta eskaileratik jaistean. “Noski, ez zekien ni nintzela, baina bere jokaera oso zakarra izan da eta, egoera ikusita, susmagarria ere bai.”

Holmesen erantzuna bitxia izan zen.

“Esan ahalko zenuke bere altuera zehatza?” galdetu zuen.

“Ezin dut ziurtatu. Indiarra baino altuagoa da, baina Gilchrist baino baxuagoa. Metro bat eta hirurogeita hamar inguru, uste dut.”

“Hori oso garrantzitsua da,” esan zuen Holmesek. “Eta orain, Soames jauna, gabon.”

Gure gidariak harriduraz oihukatu zuen: “Aizu, Holmes jauna! Ez nauzu hemen utziko egoera honetan! Bihar azterketa da. Gaur gauean zerbait erabaki behar dut. Ezin dut azterketa egin paperetako bat manipulatu bada.”

“Horrela utzi behar duzu dena. Bihar goizean goiz etorriko naiz eta gaia lasai aztertuko dugu. Bitartean, ez aldatu ezer —ezer ere ez.”

“Oso ondo, Holmes jauna.”

“Lasai egon zaitetzke. Irtenbide bat aurkituko dugu. Buztin beltza eta arkatx-zatiak eramango ditut nirekin. Agur.”

Patioaren iluntasunean berriro begiratu genien leihoei. Indiarrek gora eta behera jarraitzen zuen. Beste biak ez ziren ikusten.

“Beno, Watson, zer iruditzen zaizu?” galdetu zuen Holmesek kale nagusira ateratzean. “Hiru karta-trikimailuaren jokoa bezalakoa da, ezta? Hemen dituzu hiru gizonak. Horietako bat izan behar du. Aukeratu bat.”

“Goiko solairuko mutil zakarra. Hura da iraganik okerrena duena. Eta hala ere, indiarra ere susmagarria da. Zergatik dabil etengabe gora eta behera?”

“Horrek ez du ezer esan nahi. Jende askok egiten du gauzak buruz ikasten ari denean.”

“Begirada arraroa bota zigun.”

“Zuk ere egingo zenuke ezezagun talde bat sartuko balitzaizu azterketa aurreko gauean. Ez, hor ez dut ezer ikusten. Arkatzak eta labanak ere ondo daude. Baina zerbitzariak nahasten nau.”

“Bannisterrek?”

“Bai. Zein da bere jokoa honetan? Gizon zintzoa iruditu zait, baina zergatik egin zuen egin zuena? Beno, hemen dugu paper-denda handi bat. Hemen hasiko ditugu ikerketak.”

Herrian lau paper-denda nagusi besterik ez zeuden, eta bakoitzean Holmesek arkatx-zatitxoak erakutsi zituen. Denek esan zuten eskatu zitekeela halako bat, baina ez zela ohiko tamaina eta oso gutxitan izaten zutela stockean. Holmes ez zen etsitu.

“Ez du balio, Watson. Pista onena zen, baina ezerezean geratu da. Hala ere, kasu sendo bat eraiki dezakegu hori gabe ere. Ai ene! Ia bederatziak dira eta afaltzeko ordua aspaldi pasatu da. Zure tabakoarekin eta zure otordu-desordenarekin, etxetik kanporatuko gaituzte!”

Holmesek ez zuen gaiari buruz gehiago hitz egin egun hartan. Goizeko zortzietan nire gelara etorri zen.

“Beno, Watson,” esan zuen, “joateko ordua da. Gosaririk gabe moldatu zaitezke?”

“Jakina.”

“Soames oso urduri egongo da. Misterioa konpondu dut.”

“Baina zer froga berri lortu duzu?”

“Goizeko seietan ohetik jaiki naiz. Bi orduko lan gogorra egin dut eta bost kilometroko ibilaldia. Begira hau!”

Eskua luzatu zuen. Ahurrean hiru buztin-piramide txiki zituen.

“Holmes, atzo bi bakarrik zenituen!”

“Eta gaur goizean bat gehiago. Argi dago hirurak leku beretik datozela. Orain goazen Soames gaixoa bere sufrimendutik askatzera.”

Tutorea oso larri aurkitu genuen. Ordu gutxi barru hasiko zen azterketa eta ez zekien zer egin. Holmesengana korrika joan zen eskuak luzatuta.

“Eskerrak Jainkoari etorri zareten! Azterketak jarraitu behar al du?”

“Bai, jarrai dezala.”

“Baina gaizkile hori...?”

“Ez da aurkeztuko.”

“Ezagutzen duzu?”

“Bai. Gai hau isilpean gorde nahi badugu, epaimahai txiki bat osatu beharko dugu hemen. Zu han eseri, Soames! Watson, zu hemen! Ni erdiko besaulkian. Mesedez, jo txirrina!”

Bannister sartu zen, beldurtuta.

“Itxi atea,” esan zuen Holmesek. “Orain, Bannister, esan egia atzokoari buruz.”

Gizona zurbil-zurbil geratu zen.

“Dena esan dizut, jauna.”

“Atzo aulkian eseri zinenean, norbaitek utzitako arrastoren bat estaltzeko egin al zenuen?”

“Ez, jauna; inola ere ez.”

“Iradozikun bat besterik ez da,” esan zuen Holmesek leunki. “Baina badirudi Soames jaunak bizkarra eman zuen unean logelan ezkutatuta zegoen gizona askatu zenuela.”

Bannisterrek ezpainak miazkatu zituen: “Ez zegoen gizonik, jauna.”

“Pena da, Bannister. Orain arte egia esan duzu, baina orain badakit gezurra esan duzula. Gera zaitetz gelan, ate ondoan. Orain, Soames, mesedez, eskatu Gilchrist gazteari behera etortzeko.”

Une bat geroago tutorea itzuli zen ikaslearekin. Gizon ederra zen, altua eta bizkorra. Harrituta geratu zen Bannister ikustean.

“Mr. Gilchrist, denok bakarrik gaude hemen,” esan zuen Holmesek. “Nola iritsi zinen zu bezalako gizon ohoretsu bat atzokoa egitera?”

Gaztea atzera geratu zen eta Bannisterri begiratu zion erruz beteta.

“Ez dut hitz bat ere esan, Gilchrist jauna!” oihukatu zuen zerbitzariak.

“Ez, baina orain bai,” esan zuen Holmesek. “Zure aukera bakarra aitortza zintzo bat da.”

Gaztea belauniko erori zen mahaiaren ondoan eta negarrez hasi zen.

“Tira,” esan zuen Holmesek atseginez; “gizakia da huts egitea. Azalduko dut nik gertatutakoa. Soames, zuk esan zenuenean inork ez zekiela paperak hor zeudenik, kasua argitzen hasi zen. Inprimatzailea eta indiarra baztertu nituen. Pentsaezina zen norbait kasualitatez sartzea egun horretan bertan paperak mahaian zeudela jakin gabe. Sartu zenak bazekien paperak hor zeudela. Nola? Leioa neurtu nuen: sei oineko altuera (1,83m) behar zen kanpotik mahaian zegoena ikusteko. Beraz, hiru ikasleetatik altuena zen susmagarri nagusia.”

“Gero konturatu nintzen Gilchrist luzera-jauzilaria dela. Gazte honek atletismoan eman zuen arratsaldea. Itzultzean, bere altuerari esker, paperak ikusi zituen leihotik. Atea pasatzean giltza ikusi zuen eta bulkada bati jarraituz sartu egin zen.”

“Behin barruan, tentazioan erori zen. Jauzi egiteko zapatilak —puntadunak— mahaian jarri zituen. Eskularruak aulki hartan utzi zituen eta paperak kopiatzen hasi zen. Bat-batean zu (Soames) atean entzun zintuen. Logelara sartu zen korrika. Zapatilak arrastaka eraman zituenez, marradura bat utzi zuen lurrean. Zapatiletako buztina eta zerrautsa mahaian eta logelan erori ziren. Goizean atletismo pista joan naiz eta buztin bera dela egiaztatu dut. Egia al da, Mr. Gilchrist?”

Ikaslea tente jarri zen: “Bai, jauna, egia da.”

“Jainko maitea, ez al duzu ezer gehitzeko?” oihukatu zuen Soamesek.

“Bai, jauna. Gutun bat idatzi dizut gaur goizean: azterketara ez naiz aurkeztuko. Rhodesiako Polizian lan bat eskaini didate eta Hegoafrikara noa berehala.”

“Pozten naiz abantaila horretaz ez baliatzea erabaki duzulako,” esan zuen Soamesek. “Baina zergatik aldatu duzu asmoa?”

Gilchristek Bannister seinalatu zuen: “Honek eraman nau bide zuzenera.”

“Bannister,” esan zuen Holmesek, “zu bakarrik izan zintezkeen gazte hau ateratzen utzi zuena. Argitu misterioa.”

“Sinplea da, jauna. Garai batean, gazte honen aitaren maiordomoa nintzen. Nagusia porrot eginda hil zen, baina semea zaintzen saiatu naiz beti. Atzo gelara sartu nintzenean, bere eskularruak ikusi nituen aulkian. Banekien zer esan nahi zuen horrek. Soamesek ikus ez zitzan, aulkian eseri nintzen eta ez nintzen mugitu bera irten arte. Orduan atera zen nire nagusi gaztea, nire belaunean hazitakoa, eta dena aitortu zidan. Ez al zen naturala hura salbatzea eta bide zuzenetik joateko aholkatzea?”

“Bai, noski,” esan zuen Holmesek bihotzez. “Beno, Soames, arazoa konponduta dago eta gosaria zain daukagu. Zatoz, Watson! Eta zuri dagokizunez, Gilchrist jauna, etorkizun argi bat opa dizut Rhodesian. Behin erori zara baxu; ikus dezagun etorkizunean zein gora iristen zaren.”